

OSTINTE FOLOSITOARE

Seria B.

SPĂTORI PENTRU GOSPODARI

SUB DIRECTIVA REDACȚIONALĂ A D LUI PROF. UNIVERSITAR
I. SIMIONESCU

PELAGRA

DE

Prof. Dr. V. BABEȘ

Seria B. **CARTEA ROMÂNEASCĂ** No. 14.

Prețul Lei 2.-

Către cititorii noștri

Unul din punctele principale ale programului Societății de editură „**Cartea Românească**” a fost și scoaterea de bibliotecă pentru răspândirea culturii în mulțime, pe prețuri cât de eftine, în care scop s’a înființat de societate un *fond Cultural* special.

Dând întâietate clasicilor literaturii românești, am scos biblioteca «**Paginile alese din Scriitorii Români**». Căutarea neașteptată ce au găsit, ne dă curajul, chiar cu riscul de sacrificii, să complectăm programul propus scoțând și broșuri cu conținut științific. Lupta economică se bizuește pe datele științei. Acea țară va dovedi, ai cărei locuitori nu vor nunci dibuind ca prin negură ci vor fi conștienți de ce roese și de ce pot săvârși. Economisirea timpului și a branelor, ca și agerimea minții în născocirea zilnică a mijloacelor de lucru, știința le procură mai cu ușurință.

Potrivit acestora apărem astăzi cu cele dintâi broșuri din **Cunoștințe folositoare**, titlul general ales pentru ele. Vor eși cu timpul, săptămânal, în patru serii. Fiecare serie cu anumită natură de cunoștinți, va avea o copertă și un subtitlu deosebit, iar paginația lor va fi astfel în cât se vor putea întocmi la sfârșit într’un volum deosebit.

Seria A, cu subtitlu: *Știința pentru toți*, va trata pe înțelesul tuturor, diferite probleme științifice din toate domeniile, menite să lărgească și întărească cunoștințele fiecăruia.

Seria B, cu subtitlu, *Sfaturi pentru gospodari*, cuprinde subiecte cu aplicarea cunoștințelor în viața de toate zilele, gând seamă mai ales de trebuințele igienice, agricole, etc. ale populațiunii noastre rurale.

Seria C, cu subtitlu: *Din lumea largă*, cuprinde descrierea curilor, lucrurilor și a oamenilor din alte țări. Experiențele altor popoare mai vechi, știute de oricine, pot cruța munca și încercarea a popoarelor mai tinere.

Aceste serii vor fi scoase sub îngrijirea redacțională a **D-lui I. Simionescu membru al Academiei Române și Profesor la Universitatea din Iași**.

SERIA B.

No. 14.

CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE
SFATURI PENTRU GOSPODĂRII

~~Biblioteca Școlii Prima-re
de Stat No. 1.
(Principele Carol)
Târgu - Mureș.~~

PELAGRA

DE

Prof. Dr. V. BABEȘ
MEMBRU AL ACADEMIEI ROMANE

Biblioteca județeană
MUREȘ
TIRGU-MUREȘ

BUCUREȘTI

EDITURA „CARTEA ROMĂNEASCĂ” S. A.

Biblioteca Școlii Primare
(Principale Oraș)
Târgu - Mureș

Biblioteca Școlii Primare
M. R. E.
Târgu - Mureș

PELAGRA

Pelagra este una din boalele cele mai răspândite și cele mai grave ale țaranului român. Ea se ivește la oamenii cari trăesc din porumb mai mult sau mai puțin stricat, atunci când cad slăbiți de mizerie sau de boală. Se arată prin înbolnăvirea stomacului, intestinelor, sistemului nervos și pielei, care duce la neputința de muncă, la slăbiciune generală, la nebunie și moarte.

Pelagra amenință vitalitatea și puterea de muncă a țaranului și împiedică întărirea neamului.

Această boală a apărut în Europa, odată cu introducerea culturai porumbului din America. Ea s'a ivit în țările unde s'a răspândit mai întâiu această plantă, astfel în Spania, apoi în Italia, în sudul Franței. În Spania și Franța boala a dispărut aproape de când consumația porumbului s'a înlocuit cu cea a grâului; în Italia însă, unde populațiunea se hrănește tot cu porumb și azi, există multă pelagră, ceea ce dovedește că este o strânsă legătură între hrănirea cu porumb și aparițiunea pelagrei.

În România cultura porumbului a fost introdusă acum 150 ani; cam tot pe atunci, s'au observat și primele cazuri de pelagră. Numerotare nu avem, decât din anul 1888, când s'au constatat 10.000 cazuri de pelagră în țară; de atunci numărul pelagroșilor a mers crescând. În anul 1892 erau 16.500, în anul 1897 19.100, în 1899 32.000, în 1901 40.000, în 1911 80.000, în 1912 46.000 pelagroși; de abia în ultimii ani înainte de războiul mondial, se observase o descreștere care s'a accentuat mult după război.

În țară la noi sunt un număr de județe foarte bătute de pelagră, cele mai multe în Moldova: Roman, Tutova, Tecuci, Dorohoi, în cari peste 2% din populație au fost pelagroși, apoi Vaslui, Neamț, Suceava, Covurlui, Putna, Iași, Brăila, Apoi în Muntenia: Vâlcea, Muscel, Vlașca, Teeroman, Ilfov, Prahova; iar în Oltenia: Jud. Olt, Gorj și Mehedinți. Mai puțini pelagroși se află în Tulcea și Constanța. În Transilvania, în Basarabia, în Bucovina există destulă pelagră, pe când în Banat, în Crișana și Maramureș boala este puțin răspândită

Femeile sunt mai mult atinse de boală, decât bărbații. În orașe boala e rară; ea este boala țărănilor.

Cu toate acestea în timpul ocupației germane, s'au ivit, fapt cu totul neobișnuit, numeroase cazuri de pelagră, în însuși cuprinsul orașului București și acest lucru își găsește explicațiunea, dacă ne amintim ce fel de pâine s'a dat popula-

țiunei din București din partea comandamentului german în vremuri grele: o pâine, compusă în cea mai mare parte, dintr'un mălaiu de cea mai proastă calitate, amar, acru, și adesea mucegăit. Asupra acestui lucru atrăgând atențiunea comandamentului de ocupație, am reușit ca pâinea aceasta să fie înlocuită cu o pâine ceva mai bună de grâu. În adevăr după aceasta, n'au mai apărut cazuri noi de pelagră în Capitală și pelagrosii s'au vindecat.

Cei mai însemnați scriitori despre pelagră au constatat deci în mod neîndoios, că această boală numai acolo se arată ca boală populară unde țăranul se nutrește cu porumb și unde din cauza relei calități și cantității neîndestulătoare a porumbului, hrana este și ea insuficientă. Cu alte cuvinte pelagra ca boală poporului, este boala mizeriei.

Unde începe mizeria? Acolo unde țăranul nu mai este în stare să dea corpului prin hrană ceea ce pierde prin muncă.

Țăranul trebuie să mănânce zilnic hrană care să conție 130 gr. albumină, 34 gr. grăsime și 430 gr. hidrați de cărbune pentru a-și păstra corpul sănătos.

La noi însă hrana țăranului sărac nu conține decât 56—70 gr. albumină, 45—60 gr. grăsime și 550—700 gr. hidrați de cărbune.

Va să zică țăranul sărac nu mănâncă, de cât jumătate din albumina ce i-ar trebui pentru a-și păstra tortele.

La aceasta trebuie însă adăugat, că după

cercetările noi, pe lângă aceste substanțe hrănitore mai sunt necesare și alte substanțe, pentru a păstră forțele trupului. Ca o atare substanță s'a privit așa numita vitamină, care se găsește mai cu seamă, în carne, în lapte, în legume, deși în cantitate foarte mică.

Dacă în hrana noastră oricât de abundentă, ar lipsi cele câteva miligrame necesare din această substanță, omul sau animalul slăbește și poate să moară. Asemenea sunt și diferite substanțe albuminoase, care trebuiesc adăugate la hrana noastră, deși în cantități foarte mici, fiind diferite pentru diferite animale, fără de care și animalul nu poate să se hrănească îndeajuns.

Am arătat însă că noi nu posedăm dovezi suficiente pentru a putea afirma că pelagra ar fi datorită lipsei acestor vitamine sau albumine specifice.

În tot cazul dacă țăranul în loc de porumb ne-copt, stricat, sau de calitate ordinară, ar mânca porumb bun, ar consuma în loc de 60 gr. albumină, peste 100 gr., adică aproape cantitatea suficientă, n'ar căpăta pelagra căci porumbul cincantin, cel de Canada, sau cel bun românesc, are 9—12 la sută substanțe azotate (în mare parte albumină), pe când cel ordinar românesc nu are decât 4—6 la sută substanțe azotate.

Deci neapărat că trebuie evitată însămânțarea porumbului ordinar și ar trebui cultivat numai porumbul de calitate superioară, cum este porumbul cincantin.

Mai cu seamă acolo unde țărani mănâncă alte alimente decât porumb, nu există pelagră. Și la noi satele unde există vaci de lapte, unde se mănâncă pâine, brânzeturi, păsări, etc. nu au pelagră, ceea ce se explică prin ceea ce am spus mai sus.

O chestiune economică de cea mai mare importanță este a se ști, dacă orice porumb produce pelagră sau numai porumbul stricat, necopt sau de calitate inferioară.

Înainte de-a examina această chestiune vitală mai de aproape să vă fac cunoștința cu pelagra. Cuvântul de pelagră vine dela pella-agra, adică pielea aspră.

Voiu începe prin a zice câteva cuvinte despre înclinare la pelagră. În adevăr am găsit că mai cu seamă oamenii slăbiți de boale și băuturi, apoi cei cari au suferit mari sguduituri nervoase, precum și urmașii alcoolicilor, sifiliticilor și pelagroșilor, devin mai ușor pelagroși, decât descendenții părinților sănătoși. Si degenerații, gușaii, idioții din naștere, cari se nutresc cu porumb devin pelagroși.

Dacă femeile sunt mai predispuse la această boală aceasta provine din aceea că se nutresc mai rău decât bărbații, lucrează greu și sunt mai obosite prin sarcine și alăptarea copiilor.

Arderea soarelui nu constituie cauza pelagrei cum cred unii autori, ci numai un semn important al boalei, adică ea produce roșata de piele, arsura și jupueala, care se arată acolo unde ea

• arsă de soare. Am constatat că și oamenii cari de mult n'au mâncat porumb se mai pot îmbolnăvi de pelagră, dacă într'un moment dat cad în **mizerie** sau după o boală gravă. Astfel am constatat că prizonierii de războiu români chiar în Germania unde nu au mai mâncat porumb, dar au fost ținuți în cea mai mare mizerie și cu o alimentație cu totul insuficientă s'au îmbolnăvit de pelagră, pe când prizonierii ruși tot așa rău nutriți, nu au căpătat pelagra ci scorbut.

Semnele boalei. Am împărțit boala în 5 stadii și în forme acute și cronice, unele ușoare, altele grave.

De obicei în urma postului de Crăciun, începe *I-ul stadiu* cu o mare slăbiciune, amețeli, dureri de cap și de șale, cu arsură la inimă, la stomac și cu uscăciunea și roșăța gurei.

În *al II-lea stadiu*, pelagrosul simte o arsură teribilă pe gât și până la stomac, cu vărsături, diaree totdeauna cu o foame neastâmpărată. Durerile de cap, amețelile și slăbiciunea, persistă. Eșind primăvara, țăranul deja slăbit și obosit din casă, razele soarelui îi produc pe dosul mânei, pe figură, pe gât pe pieptul descoperit, pe picioare, • roșeață vie cu bășici cu umflătura pielii (vezi planșele alăturate) și cu dureri și arsură nesuferite. Am numit aceste leziuni după forma lor masca, colier, mănuși și ciorapi pelagroși. Peste 1-3 săptămâni pielea se desumflă și rămâne acoperită cu niște coji albe sau negricioase, cari se jupoaie neîncetat. Boala e foarte pronunțată în lunile Apri-

lie, Maiu și Iunie, ține până în toamnă. Pe lângă această persistă și fenomenele dela stadiul I.

Iarna apoi dispar toate aceste semne pentru a reîncepe primăvara cu stadiul al III-lea; acum însă, roșeața e mai mică, dar pielea se umflă mai mult, devine negricioasă, aspră, sbârcită, mai subțire sau mai groasă, dură și se jupoaie mai mult.

Sunt cazuri unde pelagra se produce ca un fel de tifos, care poate omorî repede pe cei bolnavi

In *al III-lea stadiu*, predomină semnele din partea canalului de mistuire cuprinzând gura, stomacul și intestinele.

Buzele sunt umflate, roșii închise dela gură până la stomac cu bășici, limba umflată cu crăpături prounde, bolnavii au vărsături, arsuri, cu dureri în dreptul stomacului, cu diareele, de multe ori cu sânge, însoțite de crampe intestinale. In acelaș timp se accentuează mai mult jupuiala, slăbiciunea, amețeala, durerile de cap, precum și unele simptome nervoase: zăpăceala, lipsă de somn, etc. In primăvara anului al III-lea poate reapărea boala dar mai slab; asemenea și în anii următori până la vindecare. De obicei însă boala devine mai gravă pe fiecare an și chiar iarna bolnavii nu mai revin în mod complet. După câțiva ani apar semnele nervoase (mai grave și durabile, constituind *al IV-lea stadiu*. Aceste semne nervoase se manifestă prin melancolii, tristeță, deliruri, furii, manii, până la paralizie generală; uneori prin boala copiilor, nu rare sunt aiuririle

melancolice sau religioase, dar mai caracteristice și mai frecvente sunt încercări de sinucidere, mai cu seamă prin înecare în apă care pare a fi îndemnate de arsura continuă a pielii și a stomacului. Într'un cuvânt în al IV stadiu apare un fel de nebunie. Al *V-lea stadiu* este acel al paraliziiilor, al cașecșiei (prăpădirea trupului) și al diareei continue cu sânge, slăbind bolnavul până la moarte. Unii din acești bolnavi sfârșesc prin tuberculoză.

Astfel această boală este dezastroasă și prin slăbirea brațelor de muncă atât de trebuincioase agriculturii precum prin nebunia și moartea precoce a bolnavilor și în fine prin naștere de copii degenerați, contribuind astfel la degenerarea rasei.

Trebue deci să căutăm în mod foarte serios, tot ce este în puterile noastre, pentru a preveni și pentru a vindeca boala. În scopul acesta am făcut anumite experiențe, care au arătat că în adevăr porumbul stricat, conține substanțe vătămătoare sănătății. Aceste substanțe sunt atât mai abundente cu cât porumbul e mai stricat prin mușgaiuri și prin anume microbi de putrefacțiune. Însă nici unul din acești microbi, nu este caracteristic pentru pelagră, ci diferiți microbi produc din porumb aceste substanțe otrăvitoare. Asemenea și mălaiul, dacă nu se usucă, nu se răcește și nu se aerisește se strică ușor producând atari substanțe. Că porumbul sănătos nu produce boala, reese din următoarele considerațiuni:

1) Porumbul sănătos nu conține sau conține

foarte puține substanțe otrăvitoare 2) Că acolo unde se consumă porumb bun, în Sicilia, Irlanda, Burgundia, etc., nu există pelagra. 3) Chiar în țările cu multă pelagră ca în țară la noi mii și mii de oameni cari trăesc cu pelagroșii și se nutresc ca și ei rămân perfect sănătoși.

De asemenea în țările menționate mai sus porumbul nu se recoltează decât a) fiind copt b) se usucă în sobe speciale c) se aerisește prin aparate speciale, operațiuni cari împiedică stricarea porumbului și a malaiului. Cu toate acestea trebuia o probă științifică pentru a arăta că nu porumbul bun, ci numai cel stricat dă pelagra.

Pentru aceasta 1) am studiat înfățișarea pelagrei și am găsit că ea corespunde unei otrăviri.

2) Apoi am căutat dacă există o legătură între otrava găsită și între pelagră și am profitat de descoperirea seroterapiei pentru a da această probă. Am luat sânge dela pelagroșii vindecați și am căutat să vindec prin acest sânge animalele otrăvite, prin otrava porumbului stricat. În adevăr, aceste animale, purcei de India, și epuri de casă, care au slăbit și au căpătat o boală de piele s'au vindecat, prin aceste injecții cu sânge, iar dacă amestecăm otrava cu sângele oamenilor sau animalelor vindecate, această otravă își pierde activitatea.

Pe baza acestor cercetări este deci neîndoios că în adevăr, pelagra stă în strânsă legătură cu otrava porumbului stricat, neputând fi produsă de porumb sănătos, care nu conține această otravă.

Din aceste cercetări confirmate și în Italia, reese, că *pelagra este o otrăvire, prin porumb mai mult sau mai puțin stricat, rămânând deseori mult timp neobservată și manifestându-se mai cu seamă asupra unui organism slăbit, dela naștere, sau prin foame, prin boale și prin degenerare.*

Căutarea pelagrei

Este deci de sperat că prin măsurile radicale luate de guvern pentru ameliorarea soartei țăranilor, cari astăzi au devenit liberi, posesori de pământ și bine situați materialicește ei vor putea să se hrănească în modul arătat; chiar și până acuma pelagra s'a micșorat mult grație acestei bune stări a țăranilor și în județele cele mai bântuite.

În primul rând sunt de luat măsuri preventive pentru a împiedeca ivirea boalei. Toate aceste mijloace de prevenire le voi expune în următorul capitol, ele sunt condiționate de îmbunătățirea stărei economice a țăranului. Țăranul însă în această privință e foarte conservator și va trebui mult timp până ce principiile unui traiu mai bun și igienic să pătrundă în casa lui.

Însă nici până atunci nu este permis să rămânem inactivi, ci trebuie să căutăm mijloace de îndreptare de altă natură.

Funk recomandă o alimentație bogată în vitamine, despre care am vorbit; însă teoria vita-

minelor nu este încă bine stabilită și nu este dovedit că pelagra ar fi o „avitaminoză“. Astfel se știe de mult că o alimentație variată în care să intre lapte, carne, grăsimi fructe, zarzavaturi proaspete și cartofi, previne și vindecă de multe ori pelagra. Afară de aceste am găsit că mai cu seamă preparatele organice de arsenic și anume „*atoxilul*“, au o activitate foarte favorabilă asupra acestei boale. Dacă se fac injecțiuni de atoxil la începutul boalei în cele mai multe cazuri deja după 1—2 injecțiuni dispar toate simptomele boalei în câteva zile, pe când altfel boala ține luni de zile. Continuând în mod sistematic tratamentul chiar și boala înaintată se vindecă repede și dacă se repetă tratamentul în intervale determinate ea nici nu revine. Și anume ape minerale alcaline (A. Babeș) sau substanțe antifermentescibile cum ar fi bolus etc. au efect bun în potriva unor simptome ale boalei.

S'au găsit și substanțe specifice cari au fost recomandate pentru tratarea pelagroșilor; așa am început să prepar în anul 1901 prin injecțiuni de otrăvuri din porumb la cai, un ser antipelagros care a dat rezultate încurajatoare la animale pe care însă n'am putut până acum să-l întăresc în destul pentru a-l aplica la om din cauza greutateilor preparării otrăvei.

**Măsuri pe cari ar trebui să le ia Statul
pentru a împedea Pelagra.**

Pelagra s'a combătut în Italia cu mult succes prin legea pentru combaterea pelagrei, pentru

care statul cheltuește astăzi 10—20 milioane lire anual. Principiile legii sunt de a asigura populației regiunilor bântuite un porumb sănătos și să ridice și starea sanitară a acestei populațiuni. Asemenea și în Bucovina și în Friaul guvernul austriac a făcut sacrificii mari și legi speciale pentru combaterea boalei cari au adus rezultate încurajatoare acolo unde s'au executat cu stricteță. În Italia câți-va ani înaintea războiului abia s'au mai ivit cazuri noi de pelagră.

Vom reproduce aici principiile enunțate de mine în colaborare cu regretatul Dr. Sion și de cari s'au folosit și creatorii legii italiene.

Am propus la congresul pelagologic dela Bergamo instituirea unei comisii internaționale de pelagră și a unui Institut mare internațional pelagologic. Mai doream să impui atari institute cum există în Italia în toate regiunile pelagroase. Propunerile mele, deși admise, nu se puteau executa din cauza declarațiunii războiului. Guvernele statelor respective vor trebui să destine sumele necesare pentru combaterea boalei. Însă în afară de aceste măsuri generale trebuie executate și următoarele măsuri locale:

a) Trebuie ca în primul rând să îngrijim ca cultura porumbului să fie bună, împiedecând în modul acesta consumarea porumbului stricat.

De asemenea nu trebuie pus în consumație porumbul necopt. În general porumbul se seamănă la noi prea târziu, de oarece îi vine rândul de-abea după semănarea celorlalte cereale și pentru

că până acuma țăranul a fost și obligat să lucreze mai înainte pământul proprietarului. Din această cauză porumbul nu se coace și nu se poate usca în lunile cele mai călduroase. Sper că cu împământarea țăranului, va dispărea acest neajuns.

b) În afară de aceasta Statul, ar trebui să îngrijească ca sătenii să fie învățați să cultive porumbul într'un mod mai rațional, de cum fac acuma și să nu semene la munte, decât varietăți cari să aibă timp să se coacă.

Această operă de selecțiune s'ar putea obține în parte prin mijlocirea învățătorilor și a preoților, cari pe timpul studiilor lor ar trebui să-și însușească și cunoștințele necesare, în ale agriculturii, sau cel puțin în ce privește porumbul și pelagra. Sătenii ar trebui să fie învățați a cultiva zarzavaturile, a planta pomi și a îngriji de ei, cari, acuma mai că nu se mai cultivă la țară.

c) Afară de aceasta însă trebuie înființate în județe *comisiuni de control* în ce privește morile, măcinatul, cultura porumbului și alimentării populațiunii cu porumb, cari vor semnala Ministerului, toate abaterile și toate abuzurile din partea autorităților, proprietarilor, arendașilor și țăranilor. Paralel cu aceste comisiuni ar trebui să funcționeze o *ligă antipelagroasă* sprijinită asemenea de guvern, cu secțiunile sale în regiunile pelagroase.

d) Statul ar trebui apoi să stabilească prin mijlocirea unor specialiști, cari sunt varietățile de porumb cari se coc mai bine în diferite regiuni ale țării, pentru a putea sfătui pe săteni și la

nevoie, a insista, ca în fiecare localitate să se cultive numai acea varietate de porumb, care prezintă siguranță că va ajunge la maturitate. În fine ar trebui să se stabilească bine dacă sterilizarea porumbului, așa cum se obișnuște în America, sau scoaterea germenului pentru prepararea uleiului maidic, sunt într'adevăr folositoare și dacă în acest caz nu s'ar putea introduce și la noi. De altă parte trebuie stabilit științificește dacă consumarea mălaiului împreună cu coaja sau tărâța sa este într'adevăr un mijloc eficace, în contra pelagrei, precum afirmă aceasta unii autori englezi. Cercetările noastre nu confirmă această părere căci pelagra există mai cu seamă la țărani care consumă un mălaiu ne curățit cu totul de tărâță și de germen.

e) Se recomandă înființarea brutăriilor rurale și a ospătăriilor populare, cari după vederile guvernului Italian ar fi cel mai bun mijloc pentru combaterea pelagrei.

Și noi împărtășim vederea, că omul care nu consumă porumb nu poate deveni pelagros și că de multe ori bolnavul de pelagră nu prea înaintat în boală dacă nu mai consumă porumb, se vindecă de boala sa.

Nu vom nega deci, că aceste instituțiuni ar fi în stare să combată pelagra, dar ne îndoim de posibilitatea executării lor, știut fiind că, la noi pelagra e foarte răspândită, pe când caritatea publică și îngrijirea statului de pelagroși e puțin dezvoltată.

Fig. 1. — Pelagros cu „masca“, „colierul“,
„mănușile“ pelagroase.

Fig. 2. — Vechiu pelagros slăbit, cu „mănuși“ pelagroase și cu picioarele umflante.

Intr'adevăr instalarea unor brutării sistematice ar fi destul de scumpe. Cu toate acestea Italia a izbutit să creeze în toate părțile atari instituțiuni.

f) Statul ar putea obliga anume stabilimente și instituțiuni să creeze cuptoare pentru trebuințele țăranilor, acolo unde bântue pelagra, astfel pe proprietățile statului și ale coroanei, pe lângă spitalele rurale, pe lângă drumurile de fer, pe proprietățile eforturilor și a epitropiilor de binefacere pe lângă școlile rurale etc., ar trebui ca aici țăranțele să fie totdeauna instruite asupra preparării pâinei. Statul ar trebui mai departe, să ia în regiunile bântuite inițiativa pentru înființarea unor ospătării populare, unde să se poată căpăta cel puțin o supă eftină, bună, cu zarzavaturi și cu ceva carne ceea ce ar fi mult mai eftin și în realitate ar putea să combată cu mult succes pelagra. De aceste ospătării vor profita în prima linie pelagroșii și familiile lor, cari au trebuință de un ajutor eficace al statului căci fără acest ajutor ele sunt expuse de-a deveni pelagroase.

g) Cuptoarele care servesc pentru uscarea porumbului și cari în Italia, au dat atâtea foloase, ar trebui înființate mai cu seamă în acele regiuni în care toamna e ploioasă. Hambarele, se înțelege vor trebui să fie construite în mod sistematic și bine ventilate și trebuie oprit ca porumbul să se adune în grămezi mari, neputându-se usca și fiind expus fermenților și mucegaiului. Trebuie să stăruim ca Statul să interzică în modul cel mai aspru comerțul cu porumb stricat. Chestiunea aceasta

este foarte serioasă și merită toată atențiunea noastră.

Atât în Italia cât și în România se întâmplă că proprietarii și mai cu seamă arendașii dau sătenilor porumbul stricat pe care n'au fost în stare să-l vândă, iarna, în contul muncii, pe care au să o facă în timpul lucrului din vara următoare. Și câți arendași nu aleg tocmai porumbul cel mai stricat pentru această plată a muncitorilor!

Regretatul Dr. Sion era de față în județul Tutova, unde se știe că pelagra e foarte răspândită, la masa pe care o luau muncitorii câmpului consumând alimentele cari li se dedeau din partea arendașului; nenorociții mâncau o mămăligă care în loc de-a fi galbenă era brună-griză, acră și avea gustul iute aproape caustic. Exemplele următoare pe care le-a publicat D-l Dr. C. Popescu în teza sa, ne ilustrează, asemenea, realitatea.

Intr'o familie bărbatul e pelagros deja de 4 ani; până acuma nu s'au ivit fenomene cerebrale, însă bolnavul e foarte deprimat. Nevasta sa suferă de asemenea de mai mulți ani de pelagră, însă fără fenomene cerebrale. Recolta porumbului fiind rea amândoi au mâncat în timpul toamnei și iernei porumb stricat, pe care îl cumpărase dela arendaș.

Un pelagros bătrân fără soție și fără copii, sărac și alcoolic, a cumpărat în iarnă porumb stricat de la arendașul moșiei. În primăvara următoare el capătă un eritem pelagros, dureri abdominale și ale oaselor.

Un pelagros, care e bolnav de patru ani e palid, suferă de slăbiciune generală și are dureri în membrele inferioare, în urmă devine nebun nu e în stare să lucreze, așa că soția și fiică sa trebuie ca să muncească și să-l ție și pe dânsul. Cu câți-va ani mai înainte mâncase niște porumb stricat.

Asemenea D-rul Blasian, medicul Jud. Ilfov, în timpuri, constată că arendașii distribue porumb stricat la țărani.

Toate aceste inconveniente, e de sperat, că acum, când s'a înfăptuit reforma agrară vor dispărea. Țăranii vor avea de acum pământ, ceea ce în toate ocaziunile, când am vorbit de pelagră, n'am încetat de-a propăvădui, stăruiind ca fie-care familie de sătean să capete atâta pământ cultivabil încât produsul său să ajungă pentru trebuințele vieții, precum și a tuturor celorlalte cheltueli, cum ar fi contribuțiunile către stat și comune, etc.

Totul rămâne numai la priceperea și energia lor pentru ca să-și facă o viață bună, îndestulată și igienică, cultivând toate bucatele, zarzavaturi² poame, având vite, păsări, etc.

Noi trebuie însă, să-i învățăm cum să trăiască ce să mănânce, cum să se îngrijească, cum să-și clădească casele, ca să fie sănătoase, cum să-și lucreze pământul ca să le producă mai mult, cum să-și alăpteze copiii, cum să și-i crească, cum să-i dea la învățătură; dar pentru aceasta trebuie ca cineva să-i îndrumeze: învățătorul, preotul,

moaşa, agentul sanitar. Dar pentru aceasta învăţătorul şi preotul trebuie altfel pregătiţi decât sunt astăzi, mai ales cel din urmă, să aibă cunoştinţe despre agricultură şi despre igienă. Iar moaşa şi agentul sanitar să fie oameni cu şcoală, cu o cultură egală cu a învăţătorilor, dacă nu superioară, atât din punct de vedere intelectual cât şi moral. Nu mă îndoiesc că astăzi când clerul nostru superior răspândeşte lumina până şi în casa ţăranului, preotul va deveni ajutorul cel mai preţios al medicului sanitar.

Rolul agentului sanitar este de-a semnală cazurile de boală, de-a veghea la alimentaţiunea, locuinţa, salubritatea săteanului ast-fel ca să poată da oricând socoteală, de starea de sănătate şi de igienă a sătenilor săi.

Şi ca să reviu la pelagră, în comunele, mai bântuite, va trebui ca agentul sanitar, sub supravegherea medicului să execute o stabilire a numărului real al pelagroşilor şi să controleze alimentaţiunea ţăranilor, raportând cele constatate la autorităţile superioare: Să ia în primire pelagroşii vindecaţi sau amelioraţi din azilele de pelagroşi şi să continue acasă cu ajutorul sfatului regional şi tratamentul antipelagros din care să nu lipsească injecţiuni cu atoxil făcute de medic în timp potrivit. Atunci când statul, convins de însemnătatea acestor măsuri, va fi decis a le realiza, intervenind în mod energic, nu mai încapă îndoială că generaţiunea viitoare va scăpa de pelagră.

Azile pentru pelagroși sau pelagroserii

Instituțiunile acestea care-și trag origina de la vestitul spital al pelagroșilor din Segnano și cari au căpătat o întindere mai mare în timpurile din urmă și în Italia, au dat rezultate foarte bune în combaterea pelagrei. Principiul pe care se bazează aceste azile este ca sătenii bolnavi să fie internați într'un spital înconjurat de proprietăți agricole și să în afară de tratament și de regim potrivit, bolnavii să aibă ocaziunea de-a se îndeletnici cu o agricultură sistematică. Dificultățile financiare nu permit însă ca aceste azile să fie înființate într'un număr care ar corespunde întinderii boalei.

Din această cauză în România avem numai un singur azil de pelagroși, la Păncești-Dragomirești în jud. Roman unde în fiecare an poate fi primit numai un mic număr de pelagroși. Inșă pentru ca numărul cel mai mare de pelagroși pe care-l avem să nu cadă pradă boalei, se cere ca ei, fără nici o întârziere, să se bucure de binefacerile tratamentului.

Din punctul acesta de vedere am propus împreună cu V. Sion un mijloc care după opinea noastră nu poate fi atins de vre-o considerațiune financiară. În țara noastră statul are numeroase moșii: aceste moșii ar putea servi ca colonii de vară pentru pelagroși. Pentru acest scop ar trebui ca în fie-care județ să se aleagă o moșie sau mai multe ale statului, pe care s'ar stabili la începutul lucrărilor de primăvară toți pelagroșii din județ,

întovărășiți în anumite cazuri, de familiile lor. Instalarea lor s'ar putea face în barace cari n'ar necesită cine știe ce cheltueli. Moșia aceasta ar putea fi exploatată cu ajutorul pelagroșilor care mai sunt capabili de muncă, supraveghiați de un specialist și de personalul de administrație.

Ar trebui ca și pe moșiile Eforiei, ale Coroanei, și pe alte moșii asupra cărora statul are supraveghere, să se primească pelagroșii în condițiuni analoage.

Pelagroșii întrebuințați la munca câmpului, ar trebui plătiți la fel cu ceilalți muncitori sănătoși. În zilele de Duminică și de sărbători, s'ar putea face sătenilor conferințe populare despre cultura porumbului, despre prepararea și păstrarea sa precum și a mălaiului, asupra pelagrei și pericolelor ei, despre însemnătatea colonizării pelagroșilor și despre combaterea boalei.

În aceste conferințe s'ar mai putea vorbi despre măsurile cari ar trebui să le ia pelagroșii după ce se vor întoarce la căminul lor, spre a se feri de revenirea boalei, precum și despre alte chestiuni cari sunt legate de viața de toate zilele, de pildă despre cultura zarzavaturilor, despre grădiniării, despre plantare de pomi, despre creșterea vitelor, etc.

Femeilor li s'ar putea da noțiuni despre îngrijirea copiilor mici, despre arta culinară, industria casnică, etc. Tot cu această ocaziune s'ar putea arăta sătenilor, foloasele asociațiunilor pentru apărarea de boale, dându-le pilde și sfaturi

potrivite și îndemnându-i la întreprinderi comerciale și la economii.

O administrațiune cinstită și conștientă va reuși să facă ca statul să tragă chiar foloase de pe urma unor ast-fel de lucrări.

Cred că nu mai este necesar de a adăugă că în aceste colonii, muncitorii ar trebui să capete hrană bună, substanțială, cheltuelile acoperindu-se din produsul muncii lor.

Din hrana săteanului n'ar trebui eliminată mămăliga preparată din mălaiul bun, decât numai în anumite cazuri. Bolnavii vor căpăta totdeauna medicamentele pe cari le va prescrie medicul coloniei. Și foștii pelagroși vor căpăta din timp în timp un tratament preventiv, atoxil, ape minerale etc.

Ar fi de dorit ca ast-fel de măsuri să fie luate în întreaga țară și în cea mai mare întindere, mai cu seamă însă în județele cele mai bântuite.

Numai aplicând aceste măsuri, s'ar putea stabili fără a pierde prea multă vreme, dacă aceste măsuri ar fi urmate de succes.

Măsurile acestea s'ar putea să ne-dea în fiecare an vre-o câteva mii de pelagroși vindecați sau pe cale de vindecare, cari s'ar întoarce la vetrele lor cu mici economii și cu mai multe noțiuni utile referitoare la viața practică.

În aceste locuri, în cari principiul colonizării pelagroșilor nu s'ar putea realiza în modul acesta, guvernele vor trebui să se decidă să facă sacrificii și anume de a institui în primăvară pentru o lună sau două, ambulanțe medicale și

internând prin spitale, infirmerii, mănăstiri sau cazărmi pe pelagroșii cari au nevoie de tratamentul medical, ceea ce n'ar produce inconveniente, căci pelagra nu e molipsitoare.

Și în aceste azile, pelagroșii ar trebui instruiți asupra culturii și preparării porumbului.

În afară de măsurile pe cari va trebui să le luăm pentru prevenirea pelagrei, urmează să se facă ceva și pentru miile de pelagroși cari, boala lor fiind încă ușoară sau fiind cu totul infirmi sau recalitranti, vor să rămână pe la casele lor.

Se mai înțelege că guvernele n'ar putea în nici un chip să înființeze așa de multe azile și spitale în cari ar putea să încapă numărul cel mare de pelagroși. Din acest punct de vedere credem că pe lângă aceste să se mai organizeze o căutare a bolnavilor la casele lor.

Căutarea bolnavilor de pelagră în interiorul satelor

În privința aceasta stăm înaintea unei probleme greu de rezolvat. Considerând că pelagra este boala mizeriei ar trebui să se înceapă a se pune țăranul în condițiuni mai bune, igienice, și să mănânce mai bine pentru a se putea vindeca.

Propun deci, a se înființa în comunele cele mai bântuite barăci sau câte o casă mai bună unde bolnavii cei mai greu loviți să fie internați și căutați din timp în timp de medic și îngrijiți de un agent sanitar stabilit în localitate.

Pentru ceilalți bolnavi, pe lângă vizite medicale se va înființa o baie, un cuptor, ori o bucătărie economică, de unde pelagrosii să capete cu un preț foarte redus sau chiar gratuit o supă caldă cu puțină carne și zarzavaturi.

Neapărat va fi necesar ca pentru această statul sau județul și țărani bine situați să dea oarecare ajutor bănesc și ca în aceste localități să se înființeze cel puțin pentru lunile de primăvară câteva posturi provizorii de medici și de agenți sanitari.

Considerând buna stare a țăranilor în urma măsurilor luate în timpul din urmă, cheltuelile acestor măsuri se vor putea ușor suportă de însăși populațiunea interesată.

În caz contrar și dacă statul nu va putea face față tuturor trebuințelor va fi mai bine decât să renunțe la orice acțiune, să aplice măsurile necesare treptat, începând de o cam dată cu județele cele mai bântuite precum sunt: Roman, Tutova, Tecuci, Teleorman etc.

După ce populațiunea și guvernul se vor convinge de binefacerile dispozițiunilor luate, ele se vor putea întinde mai ușor asupra tuturor regiunilor bântuite.

Planul combaterii pelagrei după vederile noastre va fi deci, cel următor:

1) Numirea unui consiliu central de specialiști pentru combaterea pelagrei, compus din pelagrologi, un profesor de igienă și un clinician sub președința ministrului sănătății.

2) O taxă generală pentru combaterea pelagrei, constituind un fond aparte.

3) Crearea unui institut pentru studiul și combaterea boalei.

4) Numirea unei subcomisiuni în fiecare județ, care ajutată de administrațiune, va controla înainte de toate exactitatea datelor statistice asupra numărului pelagroșilor. Din această comisiune vor face parte: proprietari arendași și țărani de frunte din cei mai distinși precum și medicii și veterinarii în funcțiune ai județului, inspectorii sanitari și medici primari de regiuni și județe. Senatorii și deputații județului cari vor fi responsabili pentru activitatea comisiunii și vor înainta lucrările comisiunii guvernului, vor raporta regulat asupra activității acelei comisiuni care va trebui să adreseze guvernului rapoarte anuale.

5) Comisiunea va face raporturi asupra inconvenientelor în ceea ce privește lipsa de pământ, învoelile țăranilor, inconvenientele în ceea ce privește semănarea recoltei și îngrijirea mălaiului, dacă țăranii se nutresc bine dacă au porumb bun, suficient și dacă nu cumva consumă porumb stricat.

6) Rapoartele comisiunii or vor fi studiate de către consiliul central de pelagră care va formula propuneri pentru îndreptarea inconvenientelor.

7) Comisiunile vor arăta câte locuri (pa-uri) s'ar putea pune în fiecare județ la dispozițiunea pelagroșilor, cari ar fi mănăstirile sau alte clădiri publice, cari ar putea adăposti pentru un timp

limitat pelagroșii, ce personal auxiliar și ce sume ar trebui pentru aceasta, asemenea cu ce sume ar putea contribui județul sau caritatea publică.

8) Comisiunile vor arăta dacă există în județ proprietăți ale statului, ale Coroanei, sau ale stabilimentelor de bine-facere (eforii, epitropii) cari ar putea servi câteva luni, drept colonii agricole pentru pelagroși în condițiunile arătate mai sus.

9) Comisiunile vor arăta cari sunt în județ comunele cele mai bântuite și cari ar fi mijloacele pentru ca în aceste comune să se instaleze un cuptor pentru uscarea porumbului, pentru pâine, dacă în aceste comune țăranii, statul, școala, biserica, spitalul, cazarma, eforia nu ar putea obliga arendașul prin contracte de-a înființa atari cupatoare sau bucătării populare.

10) Comisiunile vor indica comunele cele mai bântuite în cari ar trebui organizat un serviciu special pentru pelagroși și înființarea unui azil provizoriu, unei brutării, unei ospătării economice, creind aci și un post de agent sanitar auxiliar care pe lângă îngrijirea pelagroșilor, împreună cu autoritățile sătești va controla la 2—3 zile, locuința, hrana și vitele țăranilor foști pelagroși.

11) Invățătorii și preoții prin conferințe în zile de sărbătoare și în biserică să lumineze populațiunea asupra tratării raționale a porumbului și a mălaiului, asupra gătitii mâncărilor, asupra zarzavaturilor și făinurilor.

În sfârșit, în cazul când guvernul nu ar putea introduce în toată țara de odată toate măsurile

necesare va alege de-o cam dată câteva județe din cele mai bântuite unde va executa totalitatea măsurilor propuse, demonstrând astfel efectul unei lupte sistematice împotriva pelagrei. Efectul favorabil al măsurilor propuse s'a aratat și până astăzi în unele din localitățile cele mai bântuite, unde pelagra a dispărut aproape în urma măsurilor luate, pe când localitățile vecine sunt pline de pelagroși. Trebuie să se insiste față cu autoritățile superioare, care de ani de zile se luptă împotriva pelagrei cu mijloace insuficiente, cu circulanți, cu măsuri incomplete, și cari n'au dat nici un rezultat, ca să se schimbe acest sistem și să se aplice de odată cu toată forța, toate mijloacole de cari dispune statul și știința, pentru a combate acest flagel, care paralizează agricultura și subminează vitalitatea neamului.

Fig. 3. -- Pelagroasă ajunsă în stadiul de nebunie, cu „masca“ și mănușile pelagroase.

Fig. 4. — Fetiță cu pelagră veche cu cicatrici pelagroase la față și mâini. (Măscă și mânusele pelagroase).

Biblioteca Județeană
MUREȘ
TIRGU-MUREȘ

Biblioteca periodică de popularizare

Editată din fondul cultural al societății „Cartea Românească”

Fiecare număr de 32 pagini, costă 1 Leu.

- No. 48. *M. Eminescu*: Poezii Populare.
- No. 49. *I. L. Caragiale*: Povestiri.
- No. 50. *Ion Ghica*: Egalitatea. — Școala acum 50 de ani.
- No. 51. *Al. Russo*: Cântarea României.
- No. 52. *Gr. Alexandrescu*: Fabule.
- No. 53.—54. *V. Alecsandri*: Istoria unui Galben.
- No. 55. *P. Dulfu*: Din povestea lui Făt Frumos.
- No. 56. *Al. Donici*: Fabule.
- No. 57. *P. Ispirescu*: Povestiri.
- No. 58—59. *Pagini de*: O. Goga, Coșbuc, Creangă, A. Pann etc.
- No. 60. *O. Goga*: Poezii.
- No. 61. *Ion Creangă*: Amintiri din copilărie. I.
- No. 62. *Th. D. Speranță*: Anecdote populare.
- No. 63. *Ion Creangă*: Amintiri din copilărie, II.
- No. 64. *C. Sandu-Aldea*: Povestiri.
- No. 65. *Ion Creangă*: Amintiri din copilărie, III.
- No. 66. *Anton Pann*: Judecata Strugurelui.
- No. 67. *S. Fl. Marian*: Legendele Ciocârliei.
- No. 68. *C. Negruzzi*: Povestiri.
- No. 69. *Victor Vlad Delamarina*: Poezii.
- No. 70. *Vasile Alecsandri*: Pasteluri.
- No. 71. *M. Kogălniceanu*: Din istoria Românilor.
- No. 72. *Al. Văhufă*: Poezii.
- No. 73. *I. L. Caragiale*: Noaptea Invierii.
- No. 74. *P. Ispirescu*: Inșir'țe Mărgăritari.
- No. 75. *D. Golescu*: Însemnări din Călătorie.
- No. 76. *St. F. Marian*: Legendele Rândunicii.
- No. 77. *D. Anghel*: Nuvele.
- No. 78. *I. Heliade Rădulescu*: Poezii.
- No. 79. *C. Negruzzi*: Povestiri.
- No. 80. *Poeți Văcărescu*: Poezii.
- No. 81—82. *Ion Creangă*: Harap alb.
- No. 83. *P. Dulfu*: Din isprăvile lui Păcală.
- No. 84. *P. Ispirescu*: Povestiri.
- No. 85. *Al. Macedonski*: Năluci din Vechime.
- No. 86. *G. Rotică*: Poezii.
- No. 87. *C. Sandu-Aldea*: Nuvele.
- No. 88. *N. Gane*: Nuvele.
- No. 89. *Ion Popovici-Bănățeanu*: Din viața meseriașilor ardeleni.
- No. 90—91. *Ion Creangă*: Dănilă Prepeleac.
- No. 92—93. *V. Alecsandri*: Dridri.
- No. 94—95. *Al. Odobescu*: Doamna Chiajna.
- No. 96—97. *M. Eminescu*: Proză.
- No. 98—99. *P. Ispirescu*: Povestiri.
- No. 100—102. *Români din patru unghiuri*: (număr festiv).

Trimițându-se banii cumandat poștal, se expediază broșurile franc
 Societatea „Cartea Românească”, Bul. Academiei, 3, Bucureș

SUB ÎNGRIJIREA REDACȚIONALĂ A D-LUI I. SIMIONESCU

Profesor Universitar și Membru al Academiei

Seria A. „Știința pentru toți“.

- No. 1. **Omul primitiv** *Cum eră*, de Prof. I. Simionescu,
- No. 2. **Viața omului primitiv**, " " " "
- No. 3. **Gazurile naturale**, " " " "
- No. 4. **Albinele**, de T. A. Bădărău.
- No. 5. **Diabetul, ingrășarea și gălbănirea**, de Dr. M. Căhănescu-Carlsbad.
- No. 6. **Razele vizibile și invizibile**, de C. Gheorghiu
- No. 7. **Viața microbilor**, de Dr. I. Gheorghiu.
- No. 8. **Furnicile**, de T. A. Bădărău.
- No. 9. **Viața plantelor**, de Prof. I. Simionescu.
- No. 10. **Electricitatea**, de Dr. Hurmuzescu.

Seria B. „Sfaturi pentru gospodari“.

- No. 1. **Îngrijirea pasărilor**, *Boalele lor*, de C. S. Moțaș, Prof. Universitar.
- No. 2. **Despre tovărășii**, de preot C. Dron.
- No. 3. **Scarlatina și alte boale molipsitoare**, de Dr. I. Gheorghiu.
- No. 4. **Livada din sâmburi**, de C. Gheorghiu.
- No. 5. **În jurul casei**, de M. Lupescu.
- No. 6. **Casa**, de Prof. I. Simionescu.
- No. 7. **Morcovul și alte legume**, de P. Roziade.
- No. 8. **Sifilisul**, de Dr. E. Gheorghiu.
- No. 9. **Temelul îmbunătățirii vitelor**, de D. G. Chițoiu.
- No. 10. **Votul obștesc**, de A. Gorovei
- No. 11. **Creșterea porcilor**, de A. Oescu.
- No. 12. **Viermii de mătase**, T. A. Bădărău.
- No. 13. **Oftioa (Tuberculoza)**, de Dr. Emil Gheorghiu.
- No. 14. **Pelagra**, de Dr. Babeș.
- No. 15. **Alegerea semințelor**, de Prof. C. Larițianu.

Seria C. „Din lumea largă“.

- No. 1. **Ucraina**, de G. Nastase asistent universitar,
- No. 2. **Cehoslovacla**, de Prof. I. Simionescu.
- No. 3. **Munții apuseni**, de Prof. M. David.
- No. 4. **Finlanda**, de Prof. I. Simionescu.
- No. 5. **Bucovina**, " " " "
- No. 6. **Basarabia**, de G. Nastase.
- No. 7. **Dobrogea**, de Dr. C. Brătescu.
- No. 8. **Spre polul sud**, de Prof. I. Simionescu.

Seria D. „Știință aplicată“.

- No. 1. **Fabricarea săpunului** de Ing. A. Schorr.
- No. 2. **Motorul Diesel**, de Ing. Casseti.
- No. 3. **Despre parfumuri**, de Prof. Severin.
- No. 4. **Industria azotului**, de Laurențiu Caton.
- No. 5. **Aerul lichid**, de Ilie Matei.

În fiecare săptămână va apare câte un număr ce va cuprinde 32 pagini cu figuri și se va vinde cu 2 Lei.

Se pot face abonamente pentru 25 numere, trimetând 45 lei prin mandat poștal la Societatea „Cartea Românească”, București Bulevardul Academiei 3.

De vânzare la toate librăriile și depozitarii de gazete din țară.